

prof. dr Marko Jovanović
vanredni profesor Pravnog fakulteta Univerziteta u Beogradu

ODNOS SUDSKOG I ALTERNATIVNOG NAČINA REŠAVANJA SPOROVA POVODOM REGISTRACIJE NAZIVA INTERNET DOMENA

Rezime: U ovom radu autor ispituje odnos sudskog i alternativnog načina rešavanja sporova povodom registracije naziva internet domena. Nakon što izloži glavne karakteristike oba načina, autor zaključuje da trenutno važeći propisi dozvoljavaju mogućnost paralelnog vođenja postupka i pred jednim i pred drugim forumom. Istovremeno, postoje pravila kojima se izbegava mogućnost donošenja protivrečnih odluka o istom zahtevu. Zaključuje se takođe da i jedan i drugi način rešavanja sporova ispoljavaju određene prednosti ali i nedostatke, pa da zato konkretna odluka o mehanizmu kome će neki spor biti podvrgnut kao i izbor procesne strategije zavise od skupa svih relevantnih okolnosti svakog pojedinačnog slučaja.

Ključne reči: Domenski spor. – Naziv internet domena. – Sudska zaštita prava intelektualne svojine. – UDRP. – Komisija za rešavanje sporova povodom registracije naziva nacionalnih internet domena Srbije.

1. UVOD

Usavršavanje i što veća specijalizacija različitih mehanizama rešavanja sporova predstavljaju uvek aktuelan zadatak pravne nauke i prakse. Najpre je potreba rasterećenja državnih sudova otvorila prostor za razvoj tzv. alternativnih (vansudskih) metoda rešavanja sporova a zatim su modernizacija i sve veće usložnjavanje pravnih odnosa uslovlili srazmernu diferencijaciju tih metoda.

Ova paradigma nije ograničena na neku određenu oblast prava, pa je tako primenljiva i u oblasti rešavanja sporova povodom registracije naziva internet domena. U teoriji se primećuje da građanski sudski postupak predstavlja tradicionalni način rešavanja ovih sporova.¹ Međutim, zbog specifičnosti ovih sporova, koje su pre svega uslovljene sveprisutnošću interneta i okolnošću da radnje kojima se vređa pravo nekog lica da isključivo koristi određenu oznaku u pravnom prometu, kao i posledice tih radnji, sa izuzetnom lakoćom i velikom brzinom preskaču nacionalne granice, pokazalo se da klasičan sudski postupak ne predstavlja nužno i najadekvatniji način za delotvornu zaštitu prava u ovim stvarima. Sve šira komercijalna upotreba in-

1 Dušan Popović, *Registracija naziva internet domena i pravo žiga*, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd 2014, 104.

terneta, koju je nažalost pratilo i širenje prakse tzv. sajberskvotinga (zlona- mernog registrovanja naziva domena koji je identičan ili bitno sličan tuđem predmetu žiga u meri da može stvoriti zabunu ili dovesti u zabludu učesnike u prometu), stvorila je krajem devedesetih godina XX veka potrebu za osmi- šljanjem brzog, efikasnog, jednostavnog a pouzdanog alternativnog sistema rešavanja ove vrste sporova. Ovog zadatka su se prihvatili Svetska organiza- cija za intelektualnu svojinu (WIPO) i Internet korporacija za dodeljene na- zive i brojeve (ICANN) i kao rezultat njihovog rada nastala je Jednoobrazna politika rešavanja domenskih sporova, globalno poznata po svom engleskom akronimu UDRP (*Uniform Domain Name Dispute Resolution Policy*), sa čijim sprovođenjem se počelo krajem 1999. godine.² Prema ovim pravilima obli- kovani su postupci za rešavanje sporova povodom registracije naziva mnogih nacionalnih internet domena, pa tako i nacionalnih internet domena Srbije.³

Međutim, uspostavljanje alternativnog mehanizma rešavanja domenskih sporova nije ukinulo mogućnost da se sporovi o ovim pitanjima i dalje iznose pred državne sudove. Koegzistencija sudskog i alternativnog načina rešavanja domenskih sporova otvara pitanje međusobnog odnosa ova dva pravozaštit- na mehanizma, pa će zadatak ovog rada biti da taj odnos opiše i analizira, i to prevashodno iz ugla prava Republike Srbije. U tom cilju, najpre će biti raz- motrene specifičnosti sudskog rešavanja sporova povodom registracije naziva internet domena (vid. odeljak 2), zatim će se proučiti posebnosti alternativ- nog načina rešavanja ovih sporova (vid. odeljak 3), pa će se na podlozi ovih nalaza izvući odgovarajući zaključci (vid. odeljak 4).

2. SUDSKO REŠAVANJE SPOROVA POVODOM REGISTRACIJE NAZIVA INTERNET DOMENA

O ovlašćenju registranta da koristi određenu oznaku kao naziv inter- net domena sud se izjašnjava u postupku za zaštitu nekog od prava intelek- tualne svojine koje obuhvata ovlašćenje titulara tog prava da isključivo koristi određenu oznaku. Po prirodi stvari, tu će se najčešće raditi o sporovima po- vodom zaštite žiga, ali je zamislivo da se spor vodi i povodom zaštite nekog drugog prava intelektualne svojine, kao što bi to, primera radi, bila zaštita oznake geografskog porekla ili, pak, zaštita autorskog prava (u slučaju kada bi se kao naziv spornog domena koristila oznaka koja predstavlja zaštićeni naziv autorskog dela).⁴ Zahtev za prestanak registracije domena spornog naziva, odnosno zahtev za preregistraciju takvog domena, tako će biti akcesoran u odnosu na zahtev za utvrđenje povrede nekog prava intelektualne svojine.

2 Za prikaz UDRP vid. Luke Walker, „ICANN’s Uniform Domain Name Dispute Resolu- tion Policy“, *Berkeley Technology Law Journal* 1/2000, 289–311.

3 Već je naš prvi Pravilnik o arbitražnom postupku za rešavanje sporova povodom regis- tracije .rs domena iz 2007. godine bio u određenoj meri usklađen sa UDRP pravilima, a usklađivanje u punom obimu se desilo stupanjem na snagu Pravilnika o postupku za rešavanje sproova povodom registracije .rs domena 2011. godine.

4 D. Popović, 104.

Osim zahteva za prestanak registracije spornog domena, odnosno za njegovu preregistraciju, tužilac pred sudom može da istakne i zahtev za naknadu štete koju mu je registrant pričinio neovlašćenim registrovanjem i korišćenjem spornog domena, kao i zahtev za naknadu troškova postupka. Ovo je značajna karakteristika ostvarivanja zaštite prava u sudskom postupku jer, kako ćemo kasnije detaljno prikazati, zahtev za naknadu štete i troškova postupka nije moguće istaći u alternativnom postupku rešavanja domenskog spora.

Okolnost da se o ovlašćenju registranta da koristi određenu oznaku kao naziv internet domena odlučuje u postupku koji za predmet ima zaštitu nekog prava intelektualne svojine značajna je zbog određivanja stvarne nadležnosti suda. Iz perspektive prava Republike Srbije, ako bi ovi sporovi bili privredno-pravne prirode, oni bi se, u prvom stepenu, rešavali pred privrednim sudom jer član 25 stav 1 tačka 2 Zakona o uređenju sudova između ostalog propisuje da privredni sud u prvom stepenu sudi u sporovima o autorskom i srodnim pravima, žigu, geografskim oznakama porekla, kao i o drugim pravima intelektualne svojine.⁵ U drugom stepenu bio bi nadležan Privredni apelacioni sud. Ako bi, pak, ovi sporovi bili građanskopravne prirode, nadležnost za odlučivanje u prvom stepenu bi pripadala višem sudu.⁶

Što se tiče mesne nadležnosti, tužilac u opštem slučaju na raspolaganju ima dve opcije. Jedna je da registranta tuži pred njegovim opštim forumom, što je sud na čijoj teritoriji se nalazi prebivalište⁷ (ukoliko je registrant fizičko lice), odnosno registrovano sedište⁸ (ukoliko je registrant pravno lice) registranta. Druga mogućnost bi se zasnivala na okolnosti da je u ovoj vrsti sporova registrantova odgovornost vanugovorne prirode. Shodno tome, u ovakvim pravnim stvarima mogla bi da se zasnjuje i nadležnost foruma na čijem području je došlo do povrede tužiočevog prava.⁹ Uslovi za zasnivanje ovog osnova posebne nadležnosti su, za naše procesno pravo, u članu 44 stav 1 Zakona o parničnom postupku postavljeni alternativno, pa će tako postojati mogućnost zasnivanja nadležnosti bilo suda na čijem području je štetna radnja učinjena, bilo suda na čijem području je štetna posledica nastupila. Ako bi se tužilac opredelio za prvu mogućnost, štetna radnja u ovoj vrsti sporova bi se sastojala u neovlašćenom registrovanju ili korišćenju spornog naziva domena. Mogao bi se braniti stav da delikt neovlašćenog registrovanja treba lokalizovati prema sedištu registra (jer se tu radnja registracije u svom konačnom obliku zapravo desila), dok bi delikt neovlašćenog korišćenja trebalo lokalizovati u prebivalištu, odnosno sedištu registranta, u odsustvu dokaza da

5 Vid. čl. 25 st. 1 t. 2 Zakona o uređenju sudova – ZoUS, *Službeni glasnik RS*, br. 116/08, 104/09, 101/10, 31/11 – dr. zakon, 78/11 – dr. zakon, 101/11, 101/13, 40/15 – dr. zakon, 106/15, 13/16, 108/16, 113/17, 65/18 – odluka US, 87/18, 88/18 – odluka US.

6 Vid. čl. 23 st. 1 t. 7 ZoUS.

7 Čl. 39 st. 1 Zakona o parničnom postupku – ZPP, *Službeni glasnik RS*, br. 72/11, 49/13 – odluka US, 74/13 – odluka US, 55/14, 87/18, 18/20.

8 Čl. 40 st. 2 ZPP.

9 Čl. 44 st. 1 ZPP propisuje: „Za suđenje u sporovima zbog vanugovorne odgovornosti za štetu, pored suda opšte mesne nadležnosti, nadležan je i sud na čijem je području štetna radnja izvršena ili sud na čijem je području štetna posledica nastupila“.

je sporni naziv domen efektivno korišćen (tj. da se njime upravljalo) sa drugog mesta. Međutim, kako bi se lokalizacija delikta korišćenja spornog naziva domena tada poklapala sa osnovom zasnivanja opšte mesne nadležnosti, nameće se zaključak da bi posebni forum predstavljao potencijalno korisnu mogućnost za tužioca samo u slučaju kada bi se određivao prema sedištu registra ili, eventualno, ako bi se moglo dokazati da je registrant domen koristio van svog prebivališta, odnosno sedišta. Sa druge strane, mogućnost da se posebna mesna nadležnost zasnjuje prema mestu gde je nastupila štetna posledica tužiocu otvara mnogo veći „manevarski prostor“ jer će u ovakvim pravnim stvarima šteta nastupiti gde god je kod tužiočevih potencijalnih klijenata i poslovnih partnera stvorena zabuna u pogledu porekla robe, odnosno usluga, koje se na spornom sajtu ili preko spornog internet servisa prodaju, odnosno pružaju. Imajući u vidu globalnu dostupnost interneta, šteta za tužioca praktično može da nastane na teritoriji bilo kog stvarno nadležnog suda.

Ipak, treba imati u vidu da su prethodne dileme i razmatranja u pogledu mesne nadležnosti samo teorijske i principijelne prirode i da za postupke koji se vode na teritoriji Republike Srbije imaju izuzetno mali praktični značaj. Ovo je zbog toga što je Zakonom o sedištim i područjima sudova i javnih tužilaštava propisano da je Privredni sud u Beogradu nadležan za privredno-pravne sporove o autorskom i srodnim pravima i zaštiti i upotrebi pronalazaka, industrijskog dizajna, modela, uzoraka, žiga, oznaka geografskog porekla, topografije integrisanih kola, odnosno topografije poluprovodničkih proizvoda i oplemenjivača biljnih sorti za teritoriju cele Republike Srbije.¹⁰ Kada se radi o građanskopravnim sporovima u ovim stvarima, Viši sud u Beogradu je mesno nadležan za teritoriju cele Republike Srbije.¹¹ Prema tome, razlikovanje opšte i posebne mesne nadležnosti u sporovima o pravima intelektualne svojine je za naše pravo irelevantna, budući da se nadležnost Privrednog, odnosno Višeg suda u Beogradu proteže na čitavu teritoriju Republike, a ne samo na teritoriju grada Beograda, odnosno područja Prvog, Drugog i Trećeg osnovnog suda u Beogradu, Osnovnog suda u Lazarevcu, Osnovnog suda u Mladenovcu i Osnovnog suda u Obrenovcu, kao što je to slučaj u ostalim sporovima iz njihove stvarne nadležnosti.

Ali, napred opisani kriterijumi mogu biti od značaja za uspostavljanje međunarodne sudske nadležnosti, jer sporovi o pravima intelektualne svojine, baš kao i drugi privatnopravni sporovi, mogu da sadrže element inostranosti, čije prisustvo nalaže utvrđivanje i ovog oblika nadležnosti.¹²

Da bi uspeo u sporu, tužilac mora da dokaže da mu je registracijom, odnosno korišćenjem spornog domena registrant povredio neko subjektivno pravo intelektualne svojine, odnosno neko isključivo ovlašćenje koje to pravo

10 Čl. 5 st. 2 Zakona o sedištim i područjima sudova i javnih tužilaštava, *Službeni glasnik RS*, br. 101/13.

11 Čl. 4 st. 3 Zakona o sedištim i područjima sudova i javnih tužilaštava.

12 Više o međunarodnoj sudskoj nadležnosti u sporovima o odnosima koji se zasnivaju, menjaju ili gase na internet vid. Dušan Popović, Marko Jovanović, *Pravo interneta – odabrane teme*, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd 2017, 35–56.

obuhvata. Kada je za registraciju naziva domena iskorišćena tužiočeva žigom zaštićena oznaka, važno je primetiti da će tužilac, da bi uspeo u sporu, morati da dokaže da je njegova žigom zaštićena oznaka iskorišćena u odnosu na robe, odnosno usluge koje su identične robi ili uslugama za koje je taj žig registrovan, ili su im slične u meri da postoji verovatnoća da zbog takve sličnosti dođe do zabune u relevantnom delu javnosti.¹³ Dakle, ako se sporni domen ne koristi za robu, odnosno usluge koje su identične ili bitno slične robama, odnosno uslugama za koje je tužilac registrovao žig, nema povrede tužiočevog prava intelektualne svojine, pa ni zahtev za prestanak registracije domena, odnosno njegovu preregistraciju, neće biti usvojen. Međutim, ovaj uslov se neće primenjivati kada naziv domena odgovara oznaci koja je zaštićena čuvenim žigom, jer čuveni žig ostaje van domašaja načela specijalnosti.¹⁴

Još jedna okolnost značajna za ostvarivanje sudske zaštite prava na korišćenje određene oznake kao naziva internet domena je i ta da su internet domeni lako prometljivi, tj. da prenos registracije sa prethodnog na potonjeg registranta može da se obavi prilično brzo.¹⁵ Prema Opštim uslovima o registraciji naziva nacionalnih internet domena Registra nacionalnog internet domena Srbije (u daljem tekstu: RNIDS), prenos registracije se obavlja „po pravilu odmah, a najkasnije u roku od 60 dana od prijema urednog zahteva posredstvom ovlašćenog registra“¹⁶. Ovi kratki rokovi otvaraju potencijalni problem neefikasnosti zahteva za prestanak, odnosno prenos registracije u sudskom postupku jer do donošenja odluke o tom zahtevu registrant može da prenese internet domen spornog naziva na treće lice, što bi onda nitalo da protiv tog lica tužilac pokreće novi postupak. Do ovakvog razvoja situacije može da dođe zbog toga što u sudskom postupku zaštite, za razliku od alternativnog, nije predviđena automatska obaveza registra da zaključa domen spornog naziva čim se pokrene postupak u kome bi se osporavalo pravo registranta da ima i koristi internet domen određenog naziva. Rizik od nastupanja ovakvog problema, naravno, može da se spreči i to tako što bi tužilac istakao zahtev za određivanje privremene mere koja bi bila upravljena na zabranu prenosa registracije spornog domena. Ali, u poređenju sa alternativnim postupkom zaštite, ovo traži od tužioca veću, odnosno dodatnu aktivnost.

Određene specifičnosti u vezi sa sudskim načinom rešavanja domenskih sporova postoje i na planu izvršenja odluke. Ukoliko se spor ticao prava na korišćenje naziva nekog od nacionalnih internet domena (.rs ili .cpb), ne bi se očekivale bilo kakve teškoće niti razlike u odnosu na alternativni način rešavanja ovih sporova. Ovo je zbog toga što je za izvršenje odluke kojom

13 Vid. čl. 49 st. 2 Zakona o žigovima, *Službeni glasnik RS*, br. 6/20.

14 D. Popović, 37, 108.

15 U literaturi se navodi da se prenos registracije naziva domena najvišeg nivoa obično dešava u roku od 24 sata od prijema zahteva za prenos registracije i utvrđivanja identiteta prethodnog i budućeg registranta. Vid. D. Popović, 108.

16 Čl. 19 st. 4 Opštih uslova o registraciji naziva nacionalnih internet domena RNIDS-a.

se nalaže preregistracija ili prestanak registracije naziva nacionalnog internet domena nadležan RNIDS, koji u svojim opštim aktima ne pravi razliku između sudskih i odluka alternativnog tela za rešavanje sporova u tom pogledu. Tako, članom 19 Opštih uslova o registraciji naziva nacionalnih internet domena izričito je propisano da se promena registranta vrši, između ostalog, i na osnovu pravnosnažne odluke nadležnog suda i da RNIDS promenu vrši saglasno toj odluci.¹⁷ Takođe, članom 21 Opštih uslova predviđeno je da registracija naziva domena prestaje ako pravnosnažnom odlukom nadležnog suda bude naložen prestanak registracije tog naziva.¹⁸

Međutim, u teoriji se ukazuje na to da bi potencijalni problemi mogli da nastanu ukoliko se u pogledu izvršenja javi element inostranosti, i to bilo tako što bi domaću odluku trebalo izvršiti u inostranstvu ili tako što bi odluku stranog suda trebalo izvršiti u Srbiji, jer operator registra u jednoj državi nije *a priori* obavezan odlukom suda druge države.¹⁹ Ovaj problem može da nastane zbog toga što se, kako smo već objasnili, nadležnost suda u sporovima zbog povrede prava intelektualne svojine u kojima se postavlja pitanje ovlašćenja za registrovanje ili korišćenje određenog naziva nacionalnog internet domena ne zasniva nužno prema sedištu registra, već se može zasnovati i prema mestu gde je nastupila štetna posledica po tužioca. Koliko god ovo na prvi pogled predstavljalo povoljnost za tužioca jer mu daje širok izbor dostupnih foruma, ovakav širok izbor otvara potencijalne probleme na planu izvršenja odluka inostranih sudova. Iako ovaj problem jeste donekle rešen sve češćim opredeljivanjem operatora registara da u svojim opštim uslovima predvide da će do preregistracije ili prestanka registracije doći i na osnovu naloga iz odluke nadležnog suda,²⁰ problem prekograničnog dejstva sudskih odluka i dalje ostaje. Opšte je pravilo međunarodnog privatnog prava da su odluke sudova jedne države automatski proizvode dejstva samo na teritoriji te države, dok je za širenje njihovog domašaja u inostranstvo potrebno da prođu određenu vrstu kontrole u državama u kojima se žele ostvariti pravna dejstva tih odluka. Složenost ovog postupka kontrole, koji se naziva priznanjem strane sudske odluke, zavisi od države do države²¹ i po pravilu zahteva određeno vreme koje se često izražava u vremenskim jedinicama dužim od nedelja. To vreme može značajno da kompromituje efikasnost zaštite prava postignute sudskom odlukom. Štaviše, zamisliv je i (za poverioca odluke) mnogo gori scenario, u kome država u kojoj se želi izvršiti strana sudska odluka uopšte ne poznaje mogućnost priznavanja stranih sudskih odluka, osim ako sa državom porekla odluke nije zaključen međunarodni ugovor kojim bi

17 Vid. čl. 19 st. 1 t. 3 i st. 4 Opštih uslova o registraciji naziva nacionalnih internet domena.

18 Vid. čl. 21 st.1 t. 4 Opštih uslova o registraciji naziva nacionalnih internet domena.

19 Vid. u tom smislu D. Popović, 108.

20 *Ibidem*.

21 O različitim sistemima priznanja stranih sudskih odluka u uporednom međunarodnom privatnom pravu vid. Tibor Varadi, Bernadet Bordaš, Gašo Knežević, Vladimir Pavić, *Međunarodno privatno pravo*, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd 2016¹⁵, 534–536.

se takva mogućnost predvidela.²² Tada bi poverilac odluke morao da pokreće novi meritorni postupak pred nadležnim sudom države u kojoj je namerao da prizna stranu sudsku odluku, što bi predstavljalo nesumnjiv utorka vremena i novca, kao i otvaranje prilike za ponavno ostvarivanje svih onih rizika vezanih za delotvornost sudske zaštite o kojima smo napred pisali. Prema tome, mišljenja smo da problem preregistracije odnosno prestanka registracije naziva domena na osnovu odluke stranog suda predstavlja još uvek aktuelan i stvaran rizik za poverioca odluke, koji ne može u potpunosti da bude rešen autonomnim aktima operatora registara.

3. ALTERNATIVNI SISTEM REŠAVANJA SPOROVA POVODOM REGISTRACIJE NAZIVA NACIONALNIH INTERNET DOMENA

Današnji alternativni sistem rešavanja sporova povodom registracije naziva nacionalnih internet domena Srbije rezultat je petnaestogodišnje evolucije. Iako relativno kratak, ovaj period razvoja alternativnog sistema rešavanja domenskih sporova je bio prilično intenzivan i obeležen nastojanjem domaćeg administratora da se što pre i što potpunije uskladi sa najaktuelnijim uporednopravnim tendencijama u ovoj oblasti. Mnoga od tih usklađivanja imala su uticaja na odnos sudskog i alternativnog sistema rešavanja domenskih sproveda, pa ćemo zato, pre nego što predstavimo i analiziramo aspekte danas važećeg alternativnog sistema rešavanja sporova povodom registracije naziva nacionalnih internet domena (3.2), najpre ukratko prikazati njegov nastanak i razvoj (3.1).

3.1. *Nastanak alternativnog sistema rešavanja sporova povodom registracije naziva nacionalnih internet domena u Srbiji*

Nastanak alternativnog sistema rešavanja sporova povodom registracije naziva nacionalnih internet domena u našoj zemlji povezan je sa uključivanjem Srbije na globalnu mrežu. Međutim, zbog specifičnih istorijsko-političkih okolnosti na jugoslovenskom prostoru devedesetih godina XX veka, ova dva događaja nisu vremenski koincidirala.

Naime, povezivanje nekadašnje Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije u svetske elektronske mreže počelo je krajem osamdesetih godina prethodnog veka.²³ U prvo vreme, tadašnjim geografskim (nacionalnim) domenom prvog nivoa (.yu) upravljalo je udruženje YUNAC koje je prevashodno okupljalo članove naučne zajednice, a sedište mu je bilo pri Univerzitetu u Mariboru.²⁴ Sa početkom raspada SFR Jugoslavije javili su se i „šumovi na vezama“ između slovenačkih i srpskih administratora. Budući da je sedište

22 Takav je danas slučaj, primera radi, sa Holandijom.

23 Više o tome vid. D. Popović, 26.

24 Više o tome vid. <https://www.rnids.rs/o-nama/istorija-nacionalnih-domena-i-rnids-a>.

administracije .yu domena ostalo u Sloveniji, slovenački članovi akademske zajednice koji su njime upravljali oglašavali su se na pozive svojih srpskih kolega da im prenesu upravljanje nacionalnim domenom .yu, iako je u međuvremenu Slovenija dobila svoj nacionalni domen prvog nivoa .si.²⁵ Prema tome, devedesete godine XX veka je obeležilo nastojanje članova srpske akademske zajednice da kod tadašnjeg globalnog administratora IANA (*Internet Assigned Numbers Authority*) izdejtstvuju prenos ovlašćenja za upravljanje .yu registrom iz Maribora u Beograd, što im je pošlo za rukom tek 1994. godine, kao i potonja borba članova srpske akademske zajednice okupljenih u udruženje YU NIC (*Yugoslav Network Information Center*) da prikupe elementarna sredstva za rad registra nacionalnog internet domena, budući da od države nisu dobijali skoro nikakve finansijske prinadležnosti.²⁶ Štaviše, budući da je tokom devedesetih godina SR Jugoslavija bila pod sankcijama međunarodne zajednice, uspostavljanje primarnih DNS servera za .yu domen nije bilo nimalo jednostavno, pa je YU NIC uspeo da isposluje da centar upravljanja nacionalnim domenom .yu bude izmešten van zemlje sve dok Jugoslaviji nisu ukinute sankcije i dok se nisu stekli uslovi da se primarni DNS server premesti na servere Elektrotehničkog fakulteta i Fakulteta organizacionih nauka Univerziteta u Beogradu.²⁷

Sasvim je razumljivo da u takvim uslovima svojevrsne „borbe za preživljavanje“ nacionalnog registra, uspostavljanje alternativnog sistema rešavanja sporova povodom registracije naziva domena nije bilo u prvom planu a, imajući u vidu da se registar u to vreme tek uspostavljao i postepeno rastao, praktična potreba za stvaranjem alternativnog sistema rešavanja sporova u tom trenutku nije bila toliko velika da bi ovo pitanje učinila prioriternim.

Situacija se menja početkom dvehiljaditih godina, kada je upravljanje registrom srpskog (tada doduše još uvek jugoslovenskog) nacionalnog domena preuzeo novouspostavljeni Registar nacionalnog internet domena Srbije (RNIDS) – nevladina, nedobitna, stručna organizacija osnovana 8. jula 2006. godine. Nedugo po osnivanju ove organizacije Skupština RNIDS-a je usvojila prvi Pravilnik o arbitražnom postupku za rešavanje sporova povodom registracije .rs domena (u daljem tekstu: Pravilnik iz 2007. godine), čijim stupanjem na snagu je praktično uspostavljen alternativni sistem rešavanja sporova povodom registracije naziva nacionalnih internet domena u Srbiji, osmišljen i organizovan po ugledu na UDRP pravila i politiku.²⁸

Uprkos nesumnjivom značaju za razvoj sistema rešavanja domenskih sporova u Srbiji, Pravilnik iz 2007. godine ipak nije na sasvim jednoznačan i koherentan način razrešio pitanje odnosa sudskog i alternativnog mehaniz-

25 D. Popović, 26.

26 *Ibid.*, 26–27.

27 Vid. <https://www.rnids.rs/o-нама/историја-националних-домена-и-рнидс-а>.

28 Prvi Pravilnik o arbitražnom postupku za rešavanje sporova povodom registracije .rs domena usvojen je 26. oktobra 2007. godine. Shodno svom članu 21, Pravilnik je na snagu stupio danom usvajanja, dok je njegova primena počela sa početkom registracije .rs domena u okviru rsTLD registra.

ma rešavanja ovih sporova. Naime, na prvi pogled bi se mogao steći utisak da Pravilnik iz 2007. godine nije dozvoljavao mogućnost rešavanja domenskog spora pred sudom, već samo pred stalnom arbitražom formiranom pri RNIDS-u. Ovaj utisak stvara nekoliko odredaba Pravilnika.

Prvo, već u svom prvom članu Pravilnik iz 2007. godine je propisivao da se arbitraža pred RNIDS-om vodi u skladu sa Zakonom o arbitraži. Ostavljajući za sada po strani razmatranje da li alternativni postupak rešavanja sporova povodom registracije naziva nacionalnih internet domena zaista treba da bude kvalifikovan kao klasična arbitraža ili ne, ovde se zadržavamo na opservaciji da, ako se neki spor rešava arbitražom u smislu Zakona o arbitraži, to znači da će odnos nadležnosti suda i arbitraže biti uređen u skladu sa odredbama tog Zakona. Ugovaranje arbitraže pre svega isključuje mogućnost da državni sud zasnuje svoju nadležnost u sporu za koji je arbitraža ugovorena.²⁹ Dalje, i ništa manje važno, državni sud može da preduzme samo one radnje u vezi sa arbitražom koje su izričito predviđene Zakonom o arbitraži.³⁰ Takvih radnji, kao što bi se i moglo očekivati, nema mnogo i one se uglavnom tiču *prima facie* ispitivanja arbitražnog sporazuma u slučaju kada je tužba u stvari koja je predmet arbitražnog sporazuma podneta sudu a ne arbitraži,³¹ pružanja pomoći arbitraži prilikom konstituisanja arbitraže³², određivanja privremenih mera³³ i izvođenja dokaza,³⁴ kao i određenih radnji u vezi sa nekim odlukama arbitraže o sopstvenoj nadležnosti.³⁵ Iz ovog prikaza radnji koje je sud ovlašćen da preduzima u vezi sa arbitražom sasvim se jasno vidi da nijedna od njih ne otvara mogućnost sudu da meritorno rešava spor za koji je ugovorena arbitraža. Štaviše, imajući u vidu prirodu i konkretna pravila odvijanja alternativnog postupka rešavanja domenskih sporova, vrlo je teško zamislivo da bi sud, u kontekstu „arbitraže“ povodom domenskog spora, uopšte ikada i došao u priliku da izvede neku od radnji za koju je Zakon o arbitraži predvideo da može da preduzme.

Drugo, Pravilnik iz 2007. godine je izričito isključio mogućnost da se domenski spor povodom koga je vođena arbitraža pred RNIDS-om u podnesu na rešavanje sudu nakon što je doneta arbitražna odluka. Tako, Pravilnik jasno propisuje da arbitražna odluka ima snagu pravnosnažne sudske odluke,³⁶ te da je konačna i da protiv nje nema mesta žalbi.³⁷ Ovakvim opredeljenjem Pravilnik iz 2007. godine dosledno sprovodi shvatanje da al-

29 Vid. u tom smislu čl. 4 st. 2 ZA: „Spor za koji je ugovorena arbitraža rešava arbitražni sud, koji čine arbitri“. Dakle, *argumentum a contrario*, državni sud ne može da rešava ovakav spor.

30 Čl. 7 ZA.

31 Vid. čl. 14 ZA.

32 Vid. čl. 16 st. 3, čl. 17 st. 2–4, čl. 24 st. 3 i čl. 25 st. 4 ZA.

33 Vid. čl. 15 st. 1 ZA.

34 Vid. čl. 46 ZA

35 Vid. čl. 30 ZA.

36 Vid. čl. 19 st. 6 Pravilnika iz 2007. godine.

37 Vid. čl. 19 st. 7 Pravilnika iz 2007. godine.

ternativni postupak rešavanja spora povodom registracije naziva nacionalnih internet domena ima karakter arbitraže, pa tako ne odstupa od onoga što je propisano već na samom njegovom početku.

Međutim, zabunu unosi odredba člana 20 stav 1 Pravilnika iz 2007. godine. Naime, ovom odredbom je propisano da arbitraža povodom domenskog spora može biti okončana bez donošenja odluke ukoliko, između ostalog, tokom trajanja arbitraže redovni sud donese pravosnažnu presudu o istoj stvari koja je predmet arbitraže.³⁸ Ova odredba, očigledno, pretpostavlja mogućnost paralelnog rešavanja domenskog spora i pred državnim sudom i pred arbitražom RNIDS-a. Ali, nije sasvim jasno kako bi do ove situacije u praksi moglo da dođe. Imajući u vidu prethodno opisano insistiranje Pravilnika iz 2007. godine na primeni Zakona o arbitraži na alternativni postupak rešavanja domenskih sporova, jasno je da sporazum o rešavanju domenskog spora pred arbitražom RNIDS-a (koji se, inače, zaključuje tako što registrant unapred daje svoju otvorenu ponudu za zaključenje arbitražnog sporazuma samom registracijom domena, a tužilac ponudu prihvata konkludentno, podnošenjem tužbe) sprečava mogućnost zasnivanja nadležnosti suda u istoj stvari. Sa tim na umu, o pravu registranta da koristi domen spornog naziva ne bi moglo da se odlučuje ni na osnovu prejudicijelnog zahteva za utvrđenje, jer da bi sud o takvom zahtevu pravosnažno odlučio, on o tom zahtevu mora da bude nadležan da odlučuje kao o predmetu posebnog spora,³⁹ što ovde, zbog postojanja arbitražnog sporazuma, neće biti slučaj. Eventualno i krajnje hipotetički, situacija paralelnog odvijanja „arbitražnog“ i sudske postupka rešavanja domenskog spora u režimu primene Pravilnika iz 2007. godine bi mogla da se zamisli u situaciji kada tuženi u sudskom postupku ne bi istakao prigovor nenadležnosti usled postojanja arbitražnog sporazuma, a prethodno ili naknadno u odnosu na trenutak početka toka parnice (ali svakako pre njenog okončanja), lice koje registrantu osporava pravo korišćenja domena spornog naziva pokrene postupak protiv registranta pred arbitražom RNIDS-a. Ipak, nameće se utisak da ovakva situacija ne bi bila posledica uobičajenog i redovnog sticaja okolnosti rešavanja domenskog spora i ne bi se mogla kvalifikovati kao rezultat jednog sistemski i koherentno uređenog odnosa arbitražnog i sudske postupka, već bi pre predstavljala jednu neobičnost, pa čak i aberaciju.

Sa druge strane, okolnost da Pravilnik iz 2007. godine jasno kvalifikuje alternativni postupak rešavanja domenskih sporova kao arbitražni stvara prostor za uspostavljanje jednog posebnog odnosa državnog suda i arbitraže RNIDS-a. To je mogućnost sudske kontrole arbitražne odluke u postupku njenog poništaja.⁴⁰ Ipak, treba primetiti da je, za razliku od kontrole prvostepene sudske odluke u žalbenom postupku, gde jedan od razloga za izjavljivanje žalbe može da bude i pogrešna primena materijalnog prava, sudska kontrola

38 Vid. čl. 20 st. 1 t. 1 Pravilnika iz 2007. godine.

39 Borivoje Poznić, Vesna Rakić-Vodinić, *Građansko procesno pravo*, Pravni fakultet Univerziteta Union – Službeni glasnik, Beograd 2015¹⁷, 304.

40 Osnovna pravila postupka poništaja i razlozi zbog kojih se poništaj može tražiti propisani su članovima 57–63 ZA.

arbitražne odluke po pravilu ograničena na formalne i procesne okolnosti.⁴¹ Takođe, imajući u vidu prirodu, domašaj i strukturu postupka predviđenog Pravilnikom iz 2007. godine, bilo bi jako teško zamislivo da je pred arbitražu RNIDS-a iznet spor koji nije arbitrabilan, da arbitražni sporazum nije punovažan, da su odlukom prekoračene granice arbitražnog sporazuma, kao i da sastav arbitražnog suda ili arbitražni postupak nisu bili u skladu sa arbitražnim sporazumom i Pravilnikom. Shodno tome, kao potencijalno primenljivi razlozi za poništaj bi ostali eventualno samo povreda prava na odbranu, okolnost da je arbitražna odluka zasnovana na nekom od krivičnih dela navedenih u članu 58 stav 1 tačka 5 Zakona o arbitraži i povreda javnog poretka, što je razlog za poništaj ili uskraćivanje priznanja koji naši sudovi ponekad veoma široko tumače, pa ga iz tog razloga svrstavamo kao potencijalno primenljiv u ovoj vrsti sporova, iako smatramo da je praktično veoma malo verovatno da prilikom arbitražnog rešavanja domenskog spora dođe do povrede javnog poretka. Dakle, moglo bi se oceniti da sudska kontrola arbitražne odluke donete u domenskom sporu na osnovu Pravilnika iz 2007. godine ima manji domašaj, pa time i značaj, nego što bi to bio slučaj u „klasičnoj“ građanskoj ili trgovinskoj arbitraži, te je i ovaj potencijalni kontakt arbitraže i suda prilično skromne praktične vrednosti.

Pravilnik iz 2007. godine se primenjivao nešto više od tri godine i na osnovu njega je doneto pet arbitražnih odluka.⁴² Nije nam poznato da je u bilo kom od tih pet sporova došlo do nekih delikatnijih pitanja odnosa arbitraže i suda koji bi zahtevali detaljnije razmatranje i analizu.

3.2. *Aktuelni sistem alternativnog rešavanja sporova povodom registracije naziva internet domena u Srbiji*

Do suštinske reforme alternativnog sistema rešavanja sporova povodom registracije naziva nacionalnih internet domena u Srbiji je došlo krajem 2010. godine. Najpre su sredinom oktobra 2010. godine RINDS i Privredna komora Srbije (u daljem tekstu: PKS) zaključili Sporazum o saradnji kojim su utvrđeni principi i obaveze buduće saradnje na definisanju PKS kao institucije u okviru koje će se voditi postupak rešavanja sporova povodom registracije internet domena .rs,⁴³ a zatim je Skupština RNIDS-a 18. decembra 2010. godine usvojila novi Pravilnik o postupku za rešavanje sporova povodom registracije .rs domena (u daljem tekstu: Pravilnik iz 2011. godine, novi Pravilnik ili Pravilnik)⁴⁴. Ovaj Pravilnik je zatim, u skladu sa Sporazumom o saradnji,

41 Jedini potencijalni izuzetak je ispitivanje saglasnosti arbitražne odluke sa domaćim javnim poretkom, gde kontrola može da obuhvati i neke materijalnopravne aspekte arbitražne odluke. Vid. Gašo Knežević, Vladimir Pavić, *Arbitraža i ADR*, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd 2009, 170.

42 Radi se o odlukama u predmetima: city24.rs, danone.rs, dis.rs i dis.co.rs, buddhabar.rs i buddhabar.co.rs i bofrost.rs.

43 Ovaj Sporazum je dostupan na veb-adresi: https://www.rnids.rs/registar_dokumenta/2010_10_21-sporazum-pks.pdf.

44 Pravilnik o postupku za rešavanje sporova povodom registracije naziva nacionalnih internet domena Srbije, *Službeni glasnik RS*, br. 31/11, 24/12, 67/14, 61/16.

usvojio i Upravni odbor PKS na svojoj sednici održanoj 19. aprila 2011. godine, a objavljen je u *Službenom glasniku Republike Srbije*, br. 31/2011, od 9. maja 2011. godine. Shodno svom članu 37, Pravilnik je stupio na snagu osmog dana od dana objavljivanja u Službenom glasniku Republike Srbije a njegovim stupanjem na snagu prestao je da važi Pravilnik iz 2007. godine.⁴⁵ Pravilnik iz 2011. godine je menjan i dopunjavan u tri navrata, 2012, 2014. i 2016. godine, a cilj tih izmena je bio da se učine određena terminološka usklađivanja, a pre svega ono koje bi omogućilo da se Pravilnik primenjuje i na rešavanje sporova povodom registracije naziva ćirilicnog domena .cpb, sa ćijom registracijom se počelo 2012. godine. Ova terminološka usklađivanja uticala su i na izmenu naziva Pravilnika, pa je njegov zvanični naziv tako postao Pravilnik o postupku za rešavanje sporova povodom registracije naziva nacionalnih internet domena Srbije.

Pravilnik iz 2011. godine doneo je nekoliko važnih izmena u sistem alternativnog rešavanja domenskih sporova u Srbiji. Pre svega, njime je uspostavljena posebna institucionalna struktura u okviru PKS – Komisija za rešavanje sporova povodom registracije naziva nacionalnih internet domena Srbije, koja je nadležna da organizuje i upravlja ovim alternativnim sistemom rešavanja sporova. Ovo telo je preuzelo poslove koje je u prethodnom sistemu obavljao RNIDS: prijem inicijalnih akata i njihovo dostavljanje tuženom, pomoć u odvijanju korespondencije u postupku, pomoć u formiranju arbitražnog veća, obezbeđivanje administrativno-tehničkih uslova za odvijanje postupaka rešavanja domenskih sporova, arhivske poslove u vezi sa rešenim predmetima i predmetima u toku i sl.

Dalje, novi Pravilnik doslednije prati UDRP pravila i detaljnije uređuje pravila postupka. Što se materijalnopравnih odredaba Pravilnika tiče, da bi uspeo u sporu tužilac mora da dokaže: 1) da je sporni naziv domena istovetan predmetu njegovog žiga ili mu je sličan u meri da može stvoriti zabunu i dovesti u zabludu učesnike u prometu, 2) da registrant nema pravo ili legitiman interes da koristi sporni naziv nacionalnog internet domena, i 3) da je registrant sporni naziv nacionalnog internet domena registrovao i koristio protivno načelu savesnosti, poštenja i dobrih poslovnih običaja.⁴⁶ Baš kao i UDRP pravila, novi Pravilnik bliže definiše načine na koje se može dokazati ispunjenost drugog i trećeg uslova. Tako, smatraće se da legitimni interes registranta da koristi sporni naziv internet domena postoji ako registrant uspe da dokaže: 1) daje pre bilo kakvog saznanja da je protiv njega podneta tužba koristio naziv nacionalnog internet domena u komercijalne svrhe, saglasno dobrim poslovnim običajima, načelima savesnosti i poštenja, ili 2) da je, pre nego što je protiv njega podneta tužba, već bio poznat široj javnosti kao titular spornog naziva nacionalnog internet domena, bez obzira na to što sporni znak nije zaštitio žigom, ili 3) da koristi sporni naziv nacionalnog internet domena isključivo u nekomercijalne svrhe, bez ikakve namera da potrošače i druge učesnike u prometu dovede u zabludu u pogledu porekla označenih

45 Vid. čl. 36 i 37 Pravilnika iz 2011. godine.

46 Vid. čl. 22 Pravilnika.

roba ili usluga, a u kontekstu bitne sličnosti ili istovetnosti sa predmetom tužiočevog žiga.⁴⁷ Što se tiče uslova upotrebe naziva nacionalnog internet domena suprotno dobrim poslovnim običajima, smatraće se da je ovaj uslov ispunjen naročito u sledećim situacijama: 1) ako se dokaže da je registrant registrovao sporni naziv nacionalnog internet domena pretežno u cilju njegove prodaje ili davanja u zakup tužiocu, koji je titular žiga čiji je predmet istovetan ili bitno sličan registrovanom nazivu nacionalnog internet domena, odnosno radi prodaje ili davanja u zakup spornog naziva domena licu koje je tužiočev konkurent u privrednoj utakmici, 2) ako se dokaže da je registrant registrovao sporni naziv nacionalnog internet domena kako bi sprečio titulara žiga da oznaku koja je predmet žiga registruje kao naziv nacionalnog internet domena, 3) ako se dokaže da je registrant registrovao sporni naziv nacionalnog internet domena kako bi naneo štetu svom poslovnom konkurentu, 4) ako se dokaže da je registrant koristio sporni naziv nacionalnog internet domena koje je istovetan ili bitno sličan predmetu tužiočevog žiga pretežno radi privlačenja korisnika interneta na svoj veb-sajt ili drugi internet-servis, radi komercijalnih efekata, stvarajući tako zabunu u pogledu porekla roba koje se na tom sajtu, odnosno putem tog internet-servisa, prodaju, odnosno u pogledu usluga koje se pružaju.⁴⁸ Ali, ova lista nije zatvorena, tako da je moguće dokazivati i na druge načine da se sporni naziv internet domena koristi suprotno dobrim poslovnim običajima.

Iz izloženih materijalnopравnih odredaba moguće je izvući nekoliko ključaka u pogledu odnosa uslova za uspeh u domenskom sporu pred sudom i pred Komisijom. Prvo, u postupku pred Komisijom, za razliku od suda, ne ulazi se u pitanje punovažnosti tužiočevog prava intelektualne svojine niti se o tom pitanju arbitražno veće na bilo koji način izjašnjava. Postupak pred Komisijom ograničen je na pitanje ispitivanja ovlašćenja registranta da registruje i koristi određeni naziv internet domena, i to na osnovu uslova i kriterijuma propisanih Pravilnikom. Iz ovoga proizlazi i druga specifičnost, a to je da logika alternativnog rešavanja domenskog spora ne prati u svemu logiku žigovnog prava. To je naročito vidljivo kod uslova bitne sličnosti spornog naziva domena sa predmetom tužiočevog žiga. Ovaj uslov se, u postupku pred Komisijom, ispituje samo u pogledu spornih oznaka i ne vezuje se za robe ili usluge za koje se ta oznaka koristi (što je element koji bi morao da bude uzet u obzir u sudskom postupku ispitivanja povrede tužiočevog žiga). Ovo jasno proizlazi iz člana 22 stav 1 tačka 1 Pravilnika, koji se nedvosmisleno ograničava na dokazivanje identičnosti spornog naziva internet domena predmetu tužiočevog žiga, ili sličnosti u meri da stvori zabunu i dovede u zabludu učesnike u prometu, a ne sadrži dopunu da se taj naziv domena koristi za robe ili usluge koje su po svojoj vrsti iste ili slične onima za koje je registrovan tužiočev žig.⁴⁹ Konačno, zaštita u alternativnom postupku pred Komisijom moguća je samo u slučaju da je sporni naziv domena identičan ili bitno sličan

47 Vid. čl. 24 Pravilnika.

48 Vid. čl. 23 Pravilnika.

49 Ova dopuna je brisana iz Pravilnika njegovim izmenama iz 2012. godine.

oznaci koja je zaštićena žigom, a ne i nekim drugim pravom intelektualne svojine, kao što su autorsko pravo ili zaštićena oznaka geografskog porekla. Ovo ograničenje proizlazi iz formulacije uslova sadržanog u članu 22 stav 1 tačka 1 Pravilnika, koji govori samo o identičnosti ili bitnoj sličnosti spornog naziva internet domena sa oznakom zaštićenom žigom. Ako je sporni naziv nacionalnog internet domena zaštićen nekim drugim pravom intelektualne svojine, tužilac, barem u našem pravnom sistemu, zaštitu može potražiti samo pred sudom. Ovo je posledica opredeljenja tvorca našeg Pravilnika da u pogledu njegovih materijalno-pravnih odredaba striktno prate odgovarajuće odredbe UDRP pravila. U uporednom pravu sreću se primeri da je alternativnom mehanizmu rešavanja domenskog spora moguće pribeći i onda kada je oznaka upotrebljena kao naziv spornog domena zaštićena ne samo žigom već i drugim pravima intelektualne svojine.⁵⁰

Za odnos postupka pred Komisijom i domenskog spora koji bi se rešavao pred sudom od izuzetnog značaja je okolnost da je Pravilnik iz 2011. godine odstupio od rešenja Pravilnika iz 2007. godine prema kome je alternativni postupak rešavanja domenskog spora kvalifikovan kao arbitraž. Ovo odstupanje je učinjeno na nesumnjiv način. Najpre, novi Pravilnik se, za razliku od Pravilnika iz 2007. godine više ne poziva na Zakon o arbitraži i ne propisuje da je postupak rešavanja domenskih sporova organizovan u skladu sa tim Zakonom, već navodi da je Komisija za rešavanje domenskih sporova „(...) specijalno stalno telo (...)“⁵¹ „ (...) koje nezavisno i samostalno odlučuje na osnovu zakona i drugih propisa“⁵². Takođe, tekst Pravilnika gotovo potpuno izbegava korišćenje reči „arbitraž“ u bilo kom kontekstu. Jedina situacija gde je ovaj termin zadržan jeste izraz „arbitražno veće“ koje se koristi za tročlanu komisiju koja neposredno rešava spor podnet Komisiji, odnosno „arbitar“, kao naziv za člana arbitražnog veća. Razlog za zadržavanje ovih termina bio je praktične prirode. Naime, u srpskom jeziku ne postoje adekvatniji termini, jer se značenja izraza „panel“ i „panelisti“, koji se koriste u UDRP Pravilima, ne podudaraju sasvim u srpskom i engleskom jeziku.⁵³ Ipak, korišćenje ovih termina ne bi trebalo da zbuni i navede na zaključak da novi Pravilnik alternativni postupak rešavanja domenskih sporova i dalje shvata kao arbitražu jer, kako se to primećuje u domaćoj teoriji arbitražnog prava, „nije sve što se zove ‘arbitražom’ nužno arbitraž“⁵⁴.

Odstupanje od shvatanja alternativnog postupka rešavanja domenskih sporova kao arbitraže ima veliki teorijski i praktični značaj. U teorijskom smislu, moglo bi se oceniti da je kvalifikovanje alternativnog postupka reša-

50 Vid. npr. u tom smislu čl. B.11(d)(1)(i) ADR pravila za rešavanje sporova povodom registracije naziva .eu domena, dostupnih na veb-adresi: https://eu.adr.eu/html/en/adr/adr_rules/ADR_rules.pdf.

51 Čl. 1 Pravilnika.

52 Čl. 2 st. 1 Pravilnika.

53 Dušan Popović, Marko Jovanović, „Osvrt na Pravilnik o postupku za rešavanje sporova povodom registracije .rs domena“, *Pravo i privreda* 1–3/2011, 12, fn. 13.

54 G. Knežević, V. Pavić, 28.

vanja domenskih sporova kao arbitraže bilo pogrešno,⁵⁵ jer ovo nije postupak u kome se vansudski, konačnom i obavezujućom odlukom koja je po svojoj snazi izjednačena sa prvanosnažnom i konačnom odlukom državnog suda, rešava *bilo koji* arbitrabilan privatnopravni spor. Naprotiv, nadležnost alternativnog foruma za rešavanje domenskog spora je znatno uža i ograničava se na samo jedno specifično pitanje: ovaj forum treba (samo) da utvrdi da li registrant ima pravo ili legitiman interes da registruje, odnosno koristi sporni naziv domena, u svetlu kriterijuma koje utvrđuje Pravilnik. Jedini tužbeni zahtev koji tužilac pred alternativnim forumom može da postvi jeste taj da se izvrši prenos registracije naziva nacionalnog internet domena sa registranta na tužioca ili da prestane registracija spornog naziva internet domena.⁵⁶ U alternativnom postupku rešavanja domenskog spora se ne postavlja pitanje povrede tužiočevog prava intelektualne svojine niti se ovaj forum o tome može izjašnjavati. Shodno tome, postupak rešavanja domenskog spora bi trebalo kvalifikovati kao tzv. ustanovu sličnu arbitraži,⁵⁷ a odluka tela koje ovaj spor alternativno rešava najpribližnije se može opisati kao tzv. *terce décision obligatoire* (obavezujuća odluka trećeg lica), mada ni ova klasifikacija ne bi bila apsolutno odgovarajuća.⁵⁸ U svakom slučaju, ova odluka ne predstavlja izvršni naslov u smislu Zakona o izvršenju i obezbeđenju. Naime, odluka alternativnog foruma može da dovede do samo tri moguća ishoda: 1) uzdržavanje od promene registranta (do ovoga će doći ako tužbeni zahtev bude odbijen); 2) preregistracija, tj. prenos registracije naziva domena sa registranta na tužioca; 3) prestanak registracije i „otključavanje“ spornog naziva domena. Iz ovoga se lako može zaključiti da odluku alternativnog foruma za rešavanje domenskih sporova ne sprovodi organ izvršenja, već ovlašćeni registar. Prema tome, kvalifikovanje odluke alternativnog foruma kao arbitražne i, shodno tome, priznavanje statusa izvršne isprave u smislu Zakona o izvršenju i obezbeđenju, ne bi imalo nikakvog smisla.⁵⁹

Ova teorijska distinkcija uslovljava i praktični značaj odstupanja od shvatanja alternativnog postupka za rešavanje domenskih sporova kao arbitraže. Naime, ako ovaj postupak nije arbitraža, a zaista i nije, onda se na njega ne primenjuje ni Zakon o arbitraži. Ovo je važno zbog toga što otklanja čitav niz dilema vezanih za odnos suda i alternativnog sistema rešavanja domenskih sporova na koje smo ukazali prilikom predstavljanja odredaba Pravilnika iz 2007. godine. Pre svega, sada je sasvim jasno da alternativni forum za rešavanje domenskih sporova nema isključivu nadležnost za rešavanje ove vrste sporova, što je zaključak koji bi mogao da se izvede iz odredbe Pravilnika iz 2007. godine po kojoj je postupak rešavanja domenskog spora *arbitraža* orga-

55 Vid. u tom smislu D. Popović, M. Jovanović, (2011), 11.

56 Vid. čl. 16 st. 4 t. 5 Pravilnika.

57 G. Knežević, V. Pavić, 29.

58 Tako D. Popović, 116–117, koji se na kraju opredeljuje da alternativni postupak rešavanja sporova kvalifikuje kao *sui generis* ADR postupak, što je klasifikacija koju smatramo sasvim adekvatnom.

59 D. Popović, M. Jovanović (2011), 36.

nizovana u skladu sa Zakonom o arbitraži.⁶⁰ Takođe, pošto odluka kojom se rešava domenski spor nije arbitražna odluka u smislu Zakona o arbitraži, to znači da ona ne može da bude predmet sudske kontrole u postupku poništaja.

Zanimljivo je, međutim, primetiti da je u novijoj praksi zabeležen pokušaj poništaja odluke Komisije, i to pred Upravnim sudom. Naime, registrant u predmetu TD-2/20 (koji je inače pred Komisijom završen usvajanjem tužbenog zahteva i nalaganjem RNIDS-u da registraciju sporni naziva domena prenese sa registranta na tužioca), podneo je tužbu Upravnom sudu protiv Privredne komore Srbije – Komisije za rešavanje sporova povodom registracije naziva nacionalnih internet domena tražeći poništaj njene odluke, koju je inače kvalifikovao kao upravni akt. Upravni sud je ovaj zahtev odbacio, nalazeći da odluka arbitražnog veća Komisije ne predstavlja upravni akt „(...) jer nije doneta od strane državnog organa, organa autonomne pokrajine i jedinice lokalne samouprave, privrednog društva, javnog ili drugog preduzeća, ustanove, organizacije i pojedinca, u vršenju javnih ovlašćenja, niti je drugi pojedinačni akt protiv koga je zaštita obezbeđena u upravnom sporu“⁶¹.

Za razliku od Pravilnika iz 2007. godine, trenutno važeći Pravilnik jasno definiše odnos sudske i nadležnosti Komisije za rešavanje domenskih sporova. Shodno članu 7 stav 3 Pravilnika, prihvatanjem nadležnosti Komisije strane u postupku se ne odriču prava na traženje sudske zaštite u stvari koja je predmet spora. Iz ovoga proizlazi da između suda i Komisije u pogledu pitanja ovlašćenja registranta da registruje, odnosno koristi određeni naziv internet domena može da postoji ne samo konkurentna već i paralelna nadležnost, pa je zamislivo da se o istom pitanju spor istovremeno vodi i pred Komisijom i pred sudom. Zbog odredba člana 7 stav 3 Pravilnika i okolnosti da postupak pred Komisijom nije arbitraža, ovakva situacija ne bi mogla da bude izbegnuta primenom klasičnih pravila o sprečavanju višestruke litispendencije. Zato je Pravilnik morao da predvidi rešenje za slučaj da dođe do preklapanja sudskog i alternativnog postupka. Tako, ukoliko tokom trajanja postupka pred Komisijom bude pokrenut sudski postupak povodom naziva domena koji je predmet tužbe pred Komisijom, arbitražno veće je ovlašćeno da odluči da li će se postupak pred Komisijom obustaviti, prekinuti ili nastaviti.⁶² Dakle, ova odredba daje arbitražnom veću širok manevarski prostor da, sagledavajući sve relevantne okolnosti spornog slučaja (među koje bi naročito spadale složenost spora, (ne)učestvovanje i držanje strana u postupcima pred Komisijom i sudom, procesna faza u kojoj se nalaze postupci pred jednim i drugim forumom i sl.) donese odluku koja bi bila najsvrsishodnija i najadekvatnija. Ako bi tokom trajanja postupka pred Komisijom državni sud doneo pravnosnažnu odluku o stvari koja je predmet postupka, tada bi arbitražno veće bilo obavezno da donese zaključak o obustavljanju postupka.⁶³

60 Vid. čl. 1 Pravilnika iz 2007. godine.

61 Vid. Rešenje Upravnog suda u Beogradu br. 19 U. 3954/21 od 2. marta 2021. godine.

62 Čl. 26 st. 3 Pravilnika.

63 Vid. čl. 26 st. 2 t. 3 Pravilnika.

Konačno, važno je primetiti i da Komisija za rešavanje domenskih sporova nije ovlašćena da donosi odluku o eventualnoj naknadi troškova učešća u postupku strani koja u postupku uspe. Članom 16 Pravilnika izričito je propisano šta su sastavni delovi tužbe, te je isključena mogućnost da se postavi tužbeni zahtev upravljn na naknadu troškova učešća u postupku, a članom 32 stav 2 predviđeno je da tužilac nema pravo na povraćaj registracionih troškova, bez obzira na ishod spora. Iako je ovakvo rešenje logična posledica okolnosti da odluka Komisije ne predstavlja izvršni naslov, pa eventualna odluka arbitražnog veća o naknadi troškova učešća u postupku ne bi ni mogla prinudno da se izvrši, ono ipak otvara još jedno pitanje moguće uloge suda u rešavanju domenskog spora. Naime, sasvim je očekivano da će strana koja uspe u sporu biti zainteresovana da joj se naknadi novac koji zbog učešća u postupku izgubila. Pošto takav zahtev ne može da ostvari u postupku pred Komisijom, na raspolaganju joj stoji mogućnost obraćanja sudu, pred kojim će tražiti obeštećenje. Upravo to se desilo u predmetu 49.rs/1(14), gde je tužilac, nakon što je u postupku pred Komisijom uspeo u svom zahtevu da registracija dva sporna naziva domena bude prenetna sa registranata na njega, pred Privrednim sudom u Beogradu pokrenuo protiv registranata postupak za naknadu štete u vidu troškova učešća u postupku.⁶⁴

4. ZAKLJUČAK

Pitanje odnosa sudskog i alternativnog načina rešavanja domenskih sporova je nesumnjivo višeslojno, a u određenom sticaju okolnosti može da bude i prilično složeno. Osnovne teškoće ovog odnosa proizlaze iz okolnosti da između državnog suda i alternativnog foruma za rešavanje domenskog spora postoji konkurentna i paralelna nadležnost. Uprkos pokušajima uspostavljanja isključive, ili barem polu-isključive nadležnosti alternativnog foruma u našoj praksi između 2007. i 2010. godine, trenutno važeći sistem je usklađen sa uporednopravnim pristupom ovom pitanju i propisuje da iznošenje domenskog spora pred alternativni forum ni na koji način ne uskraćuje stranim u sporu mogućnost pristupa državnom sudu.

Okolnost da između suda i alternativnog foruma postoji mogućnost paralelnog postupanja ne znači automatski da je odnos ova dva mehanizma rešavanja sporova nužno neuralgičan i nerazmrsivo isprepletan. Iz perspektive prava Srbije, a takav je načelno slučaj i u uporednom pravu, postoje pravila pomoću kojih se paralelna nadležnost ova dva sistema rešavanja sporova usklađuje i izbegava mogućnost donošenja protivrečnih odluka. Takođe, zamislive su i situacije kada bi nadležnost ova dva foruma bila komplementarna. To bi, primera radi, bio slučaj kada bi tužilac uspeo u sporu vođenim pred Komisijom, a zatim pred sudom istakao zahtev protiv (dotadašnjeg) registranta za naknadu štete koju je pretrpeo učešćem u alternativnom postupku rešavanja domenskog spora.

64 Vid. predmet P. 1689/15.

Kao što je već ukazano, oba sistema rešavanja sporova imaju određena ograničenja i nedostatke. Što se tiče sudskog postupka, potencijalne teškoće na putu lakog i brzog ostvarenja zahteva nalaze se na planu inherentne složenosti dokazivanja povrede nekog prava intelektualne svojine, potrebe da se se u što ranijoj fazi postupka istanke zahtev za određivanje privremen mere kako bi se sprečio prenos registracije spornog naziva domena sa registranta na treće lice i time osujetila parnica, kao i na planu izvršenja odluke. Sa druge strane, iako je alternativni sistem rešavanja domenskih sporova visoko specijalizovan i osmišljen tako da na najefikasniji način uvaži sve specifičnosti ove vrste sporova, odvija se veoma brzo i omogućava delotvorno sprovođenje odluke bez utroška dodatnog vremena i novca, on ipak ima određena ograničenja koja bi mogla da utiču na to da strane u sporu zaključe da im je racionalnije da rešenje svog spora potraže na sudu. Pre svega, alternativni forum nije ovlašćen da utvrđuje eventualnu povredu prava intelektualne svojine lica koje polaže pravo na korišćenje registrantovog naziva domena. Zatim, barem u domaćem pravnom sistemu, kada je oznaka koja je iskorišćena kao naziv spornog domena zaštićena nekim drugim pravom intelektualne svojine a ne žigom, tužilac svoje pravo može prinudno da štiti jedino pred sudom, jer Komisija za rešavanje sporova povodom registracije naziva nacionalnih internet domena Srbije može da postupa samo kada je naziv spornog domena identičan ili bitno sličan oznaci koja je zaštićena žigom. Konačno, Komisija nije ovlašćena ni da odlučuje o naknadi troškova postupka strani koja uspe u sporu, tako da se na ovom planu, kao što smo već primetili, otvara prostor za vođenje postupka za naknadu štete nakon što se postupak pred Komisijom okonča.

Prema tome, izbor mehanizma rešavanja domenskog spora, kao i konkretna procesna strategija koja će biti primenjena, zavise od čitavog niza okolnosti koje su specifične za svaki pojedinačni slučaj. Zato, da bi se izabrao najpogodniji, najbrži, najlakši i najjeftiniji put za zaštitu prava, potrebno je dobro poznavati ne samo međusobni odnos već i posebnosti svakog od dva izložena načina rešavanja domenskih sporova.

LITERATURA

- Knežević Gašo, Pavić Vladimir, *Arbitraža i ADR*, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd 2009.
- Popović Dušan, *Registracija naziva internet domena i pravo žiga*, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd 2014.
- Popović Dušan, Jovanović Marko, „Osvrt na Pravilnik o postupku za rešavanje sporova povodom registracije .rs domena“, *Pravo i privreda* 1–3/2011.
- Popović Dušan, Jovanović Marko, *Pravo interneta – odabrane teme*, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd 2017.
- Poznić Borivoje, Rakić-Vodinelić Vesna, *Građansko procesno pravo*, Pravni fakultet Univerziteta Union – Službeni glasnik, Beograd 2015¹⁷

Varadi Tibor, Bordaš Bernadet, Knežević Gašo, Pavić Vladimir, *Međunarodno privatno pravo*, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd 2016¹⁵

Walker Luke, „ICANN’s Uniform Domain Name Dispute Resolution Policy“, *Berkeley Technology Law Journal* 1/2000.

Prof. Dr. Marko Jovanović

Associate Professor, University of Belgrade Faculty of Law

RELATION BETWEEN JUDICIAL AND ALTERNATIVE METHODS OF RESOLUTION OF DOMAIN NAME DISPUTES

Abstract: *This paper focuses on studying the relation between judicial and alternative methods of resolution of domain name disputes. The author starts off by presenting the main characteristics of both methods and concludes that the currently applicable rules allow for the possibility of parallel proceedings before the court and the alternative dispute settlement body. Nevertheless, there are rules which may coordinate these proceedings so that the risk of overlapping decisions on the same subject-matter is avoided. Both dispute settlement methods display some advantages but also the downsides so in order to make a proper choice of the forum, the potential claimant should be well aware of the main features of both systems and take due account of all the relevant circumstances of the particular dispute at hand.*

Key words: *Domain name disputes. – Domain names. – Judicial protection of intellectual property rights. – UDRP. – Serbian Committee for Resolution of Domain Name Disputes.*